

Winnaar Man Asian Literary Prize

‘Een fascinerend plot... een kunstwerk op zich’
– *The Washington Post*

‘Klassieke roman over herinneringen en vergeving’
– *NRC Handelsblad*

‘Een elegante roman over oorlog, kunst en geheugen die je niet meer loslaat’
– *The Independent*

‘Dit is geen sprookje, verre van zelfs... Tan Twan Eng schrijft in sierlijke en verfijnde zinnen en herinnert aan Kazuo Ishiguro’
– *De Standaard*

‘Prachtig geschreven... Eng is simpelweg een van de beste schrijvers die er tegenwoordig zijn’
– *Philadelphia Inquirer*

‘Sterke roman [over] eloquente mysterie’
– *The New York Times Book Review*

‘Een roman van wonderlijke, mysterieuze, tragische schoonheid’
– *Kirkus Reviews*

‘Een rijk gestoffeerde vertelling’
– Johan de Haes, Cobra.be

‘Zijn proza is effectief en subliem. Het personage Aritomo is fenomenaal’
– *The Guardian*

‘Bij elke plotwending verbaasde het me, en verloor nooit mijn aandacht’
– Nick Harkaway, auteur van *The Gone-Away World*

TAN TWAN ENG

De tuin van de avondnevel

Vertaald door Reintje Ghoos en Jan Pieter van der Sterre

Uitgegeven door Xander Uitgevers BV
Hamerstraat 3, 1021 JT Amsterdam

www.xanderuitgevers.nl

Oorspronkelijke titel The Garden of Evening Mists
Oorspronkelijke uitgever: Myrmidion
Vertaling: Reintje Goos en Jan Pieter van der Sterre
Omslagontwerp: Studio Marlies Visser
Omslagbeeld: © Shutterstock
Auteursfoto: © AJ Buys
Zetwerk: Michiel Niesen/ZetProducties

Copyright © 2012 Tan Twan Eng
Copyright voor de Nederlandse taal © 2013 Xander Uitgevers BV, Amsterdam

De vertalers ontvingen voor deze vertaling een beurs van het Vlaamse Fonds
voor de Letteren.

Eerste druk 2013

ISBN 9789401600422 / NUR 302

De uitgever heeft getracht alle rechthebbenden te traceren. Mocht u desondanks menen rechten uit te kunnen oefenen, dan kunt u contact opnemen met de uitgever.

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor mijn zus

en

Opgedra aan A J Buys – sonder jou sou hierdie boek dubbel so lank en
halfpad so goed wees. Mag jou eie mooi taal altyd gedy.

We kennen een godin van de herinnering, Mnemosyne, maar geen godin van het Vergeten. Die zou er wel moeten zijn, want het zijn tweelingzussen, tweelingkrachten, die aan weerszijden van ons lopen en twisten om de heerschappij over ons en wie we zijn, ons leven lang tot aan de dood.

Richard Holmes, A Meander Through Memory and Forgetting

HOOFDSTUK EEN

Op een berg boven de wolken woonde eens een man die de hovenier van de Japanse keizer was geweest. Voor de oorlog hadden waarschijnlijk niet veel mensen van hem gehoord, maar ik wel. Hij had zijn huis aan de rand van de rijzende zon in de steek gelaten en was naar de centrale hooglanden van Malaya gekomen. Ik was zeventien jaar oud toen mijn zus me voor het eerst over hem vertelde. Het zou tien jaar duren voordat ik naar de bergen reisde om hem te bezoeken.

Hij bood geen excuses aan voor wat zijn landgenoten mijn zus en mij hadden aangedaan. Niet op die morgen waarover de regen krassen trok toen we elkaar voor het eerst ontmoetten, en ook geen andere keer. Welke woorden konden mijn pijn genezen of mijn zus bij me terugbrengen? Geen. En hij begreep dat. Niet veel mensen begrepen dat.

Zesendertig jaar na die ochtend hoor ik zijn holle, sonore stem weer. Herinneringen die ik had weggeborgen komen nu los, zoals stukken ijs van een arctisch plateau afbreken. In je slaap glijden die afgebroken schotsen naar het ochtendlicht van de herinnering.

Ik word wakker door de stilte van de bergen. Dat was ik vergeten, de diepe stilte van het leven in Yugiri. Als ik mijn ogen opendoe zweeft het gemurmel van het huis door de lucht. Ik herinner me dat Aritomo ooit eens zei: *Een oud huis bevat zijn eigen schat aan herinneringen.*

Ah Cheong klopt op de deur en roept me zachtjes. Ik stap uit bed en trek mijn peignoir aan. Ik zoek om me heen naar mijn handschoenen en vind ze op het nachtkastje. Ik trek ze over mijn handen en zeg tegen de huisknecht dat hij binnen kan komen. Hij verschijnt en zet het tinnen dienblad met een pot thee en een bord met plakjes papaja op een bijzettafeltje; voor Aritomo had hij elke ochtend hetzelfde gedaan. Hij kijkt me aan en zegt: 'Ik wens u een lang, rustig pensioen, rechter Teoh.'

‘Ja, het lijkt erop dat ik van je gewonnen heb.’ Hij is een jaar of zes ouder dan ik, reken ik uit. Hij was hier niet toen ik gisteravond aankwam. Ik bekijk hem goed, leg wat ik zie als een laagje over mijn herinnering. Hij is een kleine, keurige man; kleiner dan ik me herinner, en zijn hoofd is nu volledig kaal. We kijken elkaar aan. ‘Je denkt aan de eerste keer dat je me zag, hè?’

‘Niet de eerste keer, maar de laatste. De dag dat u vertrok.’ Hij knikt in zichzelf. ‘Ah Foon en ik hebben altijd gehoopt dat u ooit terug zou komen.’

‘Gaat het goed met haar?’ Ik leun opzij om te kijken of zijn vrouw achter hem bij de deur klaarstaat om binnengeroepen te worden. Ze wonen in Tanah Rata, fietsen elke ochtend de bergweg op naar Yugiri.

‘Ah Foon is overleden, rechter Teoh. Vier jaar geleden.’

‘Ja. Ja, natuurlijk.’

‘Ze had u willen vertellen hoe dankbaar ze was dat u haar ziekenhuisrekeningen heeft betaald. Ook ik was dankbaar.’

Terwijl ik de theepot opendoe en dan weer dicht, probeer ik me te herinneren in welk ziekenhuis ze was opgenomen. De naam schiet me te binnen: Lady Templer Ziekenhuis.

‘Vijf weken,’ zegt hij.

‘Vijf weken?’

‘Over vijf weken is het vierendertig jaar geleden dat meneer Aritomo ons heeft verlaten.’

‘Lieve hemel, Ah Cheong!’ Ik ben bijna even lang niet terug geweest in Yugiri. Beoordeelt de huisknecht me aan de hand van het groeiend aantal jaren sinds de laatste keer dat ik in dit huis was, net zoals een vader weer een streepje op de keukenmuur zet om aan te geven hoe groot zijn kind is?

Ah Cheong kijkt strak naar een plek ergens over mijn schouder. ‘Als er verder niets is...’ Hij maakt aanstalten zich om te draaien.

Op vriendelijker toon zeg ik: ‘Ik verwacht vanochtend om tien uur een bezoeker. Professor Yoshikawa. Breng hem naar de veranda van de woonkamer.’

De huisknecht knikt eenmaal, loopt weg en doet de deur achter zich dicht. Niet voor het eerst vraag ik me af hoeveel hij weet, wat hij gezien

en gehoord heeft in de jaren waarin hij Aritomo diende.

De plakjes papaja zijn gekoeld, precies zoals ik ze lekker vind. Ik knijp het schijfje limoen erover uit en eet twee plakken voordat ik het bord weer neerzet. Ik doe de schuifdeuren open en stap de veranda op. Het huis staat op lage palen, de veranda bevindt zich ruim een halve meter boven de grond. De bamboe rolgordijnen kraken als ik ze optrek. De bergen zijn zoals ik ze altijd heb onthouden, het eerste ochtendlicht smelt over de hellingen omlaag. Op het grasveld liggen vochtige, verwelkte bladeren en afgebroken takken. Er staat een houten schutting tussen dit deel van het huis en de grote tuin. Een deel ervan is ingezakt, en door de ontstane openingen steken lange, scherp gepunte grashalmen. Hoewel ik me erop heb voorbereid, vind ik de verwaarloosde toestand schokkend.

In het oosten is boven de schutting een deel van de Majuba-theeplantage te zien. De kom van de vallei doet me denken aan de open handen van een monnik die ze ophoudt om de zegen van de dag te ontvangen. Het is zaterdag, maar de theeplukkers werken op de hellingen omhoog. Het is vannacht slecht weer geweest en er hangen nog steeds wolken rond de toppen, waar ze gestrand zijn. Ik loop de veranda af en volg een smalle strook keramische tegels, die koud en nat voelen onder mijn blote voeten. Ze komen van een vervallen paleis in Ayutthaya, waar ze heel lang geleden de binnenplaats van een naamloze koning bedekten. De tegels zijn de laatste overblijfselen van een vergeten koninkrijk, waarvan de geschiedenis is toevertrouwd aan de vergetelheid.

Ik vul mijn longen tot de rand en adem uit. Als ik zie hoe mijn adem een vorm krijgt, een fijn weefsel wordt van lucht die nog maar een tel geleden in me was, herinner ik me hoe ik me daar altijd over verbaasde. De vermoeidheid van de afgelopen maanden sijpelt weg uit mijn lichaam, maar stroomt even later in me terug. Het is een vreemd gevoel dat ik mijn weekenden niet meer hoeft te besteden aan het lezen van stapels documenten van beroepsprocedures, of aan het inhalen van het schrijfwerk van een hele week.

Ik adem nog een paar keer uit door mijn mond en zie mijn adem opgaan in de tuin.

Vlak voordat we mijn kantoor verlieten om naar de rechtszaal te gaan had mijn secretaresse, Azizah, me de envelop gebracht. ‘Deze is zojuist voor u gekomen, *Puan*,’ zei ze.

Er zat een briefje van professor Yoshikawa Tatsuji in, dat de datum en het tijdstip van onze ontmoeting in Yugiri bevestigde. Het was een week eerder verstuurd. Kijkend naar zijn keurige handschrift vroeg ik me af of het geen vergissing was geweest om in te stemmen met een ontmoeting. Ik stond op het punt hem te bellen in Tokio om de afspraak af te zeggen, toen ik me realiseerde dat hij al op weg naar Maleisië zou zijn. En er zat nog iets in de envelop. Toen ik hem omkeerde viel er een dun houten stokje op mijn bureau, ruim een decimeter lang. Ik pakte het op en hield het in het licht van mijn bureaulamp. Het hout was donker en glad, en rondom de punt liepen fijne, in elkaar overlopende groefjes.

‘Wat kort-*lah*, dat eetstokje. Is het voor kinderen?’ vroeg Azizah, die de kamer binnenkwam met een stapel documenten die ik moest tekenen. ‘Waar is het andere?’

‘Het is geen eetstokje.’

Ik zat daar te kijken naar het stokje op tafel totdat Azizah me eraan herinnerde dat mijn afscheidsplechtigheid op het punt stond te beginnen. Ze hielp me in mijn toga en samen stapten we de gang in. Zoals gewoonlijk liep ze voor me uit om de advocaten te waarschuwen dat *Puan Hakim* onderweg was – ze keken altijd naar haar gezicht om mijn stemming te peilen. Achter haar aan lopend drong het tot me door dat dit de laatste keer zou zijn dat ik deze wandeling van mijn kantoor naar mijn rechtszaal maakte.

Het complex van het hooggerechtshof in Kuala Lumpur, bijna honderd jaar oud, had de stevigheid van een koloniaal bouwwerk dat was ontworpen om bestand te zijn tegen de tand des tijds. Door de hoge plafonds en de dikke muren bleef de lucht zelfs op de heetste dagen koel. Mijn rechtszaal was groot genoeg om plaats te bieden aan veertig, misschien zelfs vijftig mensen, maar op deze dinsdagmiddag moesten de advocaten die niet vroeg waren aangekomen, dringen bij de deuren achterin. Azizah had me verteld hoeveel mensen de plechtigheid zouden bijwonen, maar toch was ik verbijsterd toen ik mijn plaats innam op de rechtersstoel onder de portretten van de *Agong* en zijn Koningin.

Het werd stil in de rechtszaal toen opperrechter Abdullah Mansor binnenkwam en naast me ging zitten. Hij boog zich naar me toe en zei in mijn oor: ‘Het is niet te laat om u te bedenken.’

‘U geeft het nooit op, hè?’ zei ik met een korte glimlach.

‘En u verandert nooit van gedachten.’ Hij zuchtte. ‘Ik weet het. Maar kunt u echt niet blijven? U heeft nog maar twee jaar voor de boeg.’

Terwijl ik naar hem keek, dacht ik terug aan de middag op zijn kantoor toen ik hem vertelde over mijn beslissing om vervroegd met pensioen te gaan. We hadden in de loop van de jaren over veel dingen getwist – rechtskundige zaken of de manier waarop hij de rechtbanken leidde –, maar ik had altijd respect gehad voor zijn intellect, zijn gevoel voor eerlijkheid en zijn trouw aan ons rechters. Die middag was de enige keer dat hij ooit zijn zelfbeheersing tegenover mij had verloren. Nu was er alleen maar verslagenheid op zijn gezicht te lezen. Ik zou hem missen.

Over zijn bril heen turend begon Abdullah het publiek uitgebreid te vertellen over mijn leven, hij vlocht zinnen in het Engels door zijn toespraak, waarmee hij het bord in de rechtszaal negeerde dat gebruik van het Maleis in de rechtbank voorschreef.

‘Rechter Teoh was pas de tweede vrouw die werd benoemd tot lid van het hooggerechtshof,’ zei hij. ‘Ze is de afgelopen veertien jaar lid geweest van deze rechtbank...’

Door de hoge, stoffige ramen zag ik de hoek van het cricketveld aan de overkant van de weg en verderop de Selangor Club, waarvan de gevel in neorenaissancestijl me deed denken aan de villa’s in de Cameron-hooglanden. De klok in de toren boven de centrale zuilengang, waarvan het lome tikken door de muren van de rechtszaal te horen was, begon te slaan. Ik draaide mijn pols een klein stukje en keek hoe laat het was: elf minuten over drie, de klok stond zoals altijd op een betrouwbare manier fout, de precisie was jaren geleden gestolen door de bliksem.

‘... Weinigen van ons die hier vandaag bijeen zijn beseffen dat ze op haar negentiende in een Japans gevangenkamp heeft gezeten,’ zei Abdullah.

De advocaten mompelden onder elkaar en bekeken me met meer interesse. Ik had nooit tegen iemand gesproken over de drie jaar die ik in het kamp had doorgebracht. Ik probeerde er niet aan te denken tijdens

mijn dagelijkse bezigheden, en meestal lukte dat. Maar af en toe vonden de herinneringen nog steeds hun weg naar binnen bij een geluid dat ik hoorde, een woord dat iemand zei of een geur die ik opving op straat.

‘Na afloop van de oorlog,’ vervolgde de opperrechter, ‘werkte rechter Teoh als onderzoekster bij het oorlogstribunaal, in afwachting van haar rechtenstudie aan het Girton College in Cambridge. Na te zijn ingeschreven op het tableau van de Orde, keerde ze in 1949 terug naar Malaya en ze werkte bijna twee jaar als plaatsvervangend officier van justitie..’

Op de eerste rij onder mij zaten vier Britse advocaten op leeftijd, in pakken en met dassen die bijna net zo oud waren als zijzelf. Samen met een aantal rubberplanters en ambtenaren hadden ze na de onafhankelijkheid, dertig jaar geleden, besloten in Malaya te blijven. Deze bejaarde Engelsen hadden de troosteloze aanblik van bladzijden die uit een oud, vergeten boek zijn gescheurd.

De opperrechter schraapte zijn keel en ik keek naar hem. ‘... Rechter Teoh had nog twee jaar te gaan voor haar pensioen, dus u kunt zich ongetwijfeld onze verrassing voorstellen toen ze ons amper twee maanden geleden vertelde dat ze van plan was de rechtbank te verlaten. Haar schriftelijke vonnissen staan bekend om hun helderheid en elegante zinswendingen...’ Zijn taal werd bloemrijk, doorspekt met loftuitingen. Ik was ver weg, in een andere tijd, dacht aan Aritomo en zijn tuin in de bergen.

Er kwam een eind aan de toespraak. Ik concentreerde me weer op de rechtszaal, in de hoop dat niemand had gemerkt dat ik er niet steeds met mijn aandacht bij was geweest; het was niet netjes om me verstrooid te betonen op mijn afscheidsplichtigheid.

Ik hield een kort, eenvoudig toespraakje tot het publiek en daarna besloot Abdullah de plechtigheid. Ik had een aantal mensen uitgenodigd voor een kleine receptie in mijn kantoor: een paar sympathisanten uit de orde van advocaten, mijn collega’s en de oudere firmanten van de grootste advocatenkantoren van de stad. Een verslaggever stelde me een paar vragen en nam foto’s. Nadat de gasten waren vertrokken, liep Azizah door de kamer, en verzamelde de kopjes en de papieren borden met half opgegeten voedsel.